

MINST SAMMA VÄLFÄRD SOM I RIKET

Välfärdspolitiskt program antaget på
Ålands socialdemokraters kongress
23.10.2010

Socialdemokratisk välfärdsolitik

Den socialdemokratiska välfärdsolitiken bygger på grundläggande värderingar om solidaritet, omtanke, rättvisa och jämlikhet. Den har historiskt och internationellt sett visat sig vara överträffad i sin förmåga att skapa trygghet samtidigt som den bidragit till en god hushållning med samhällets resurser.

Rätten till välfärd ska vara generell, alltså gälla alla medborgare. Den finansieras i huvudsak med skatter, som alla betalar. Alla medborgare ska behandlas lika i välfärdssystemet. Det spelar ingen roll var du bor, om du är man, kvinna, arbetsför, funktionsnedsatt, gift eller ogift, infödd eller inflyttad. Det ska förstås inte heller vara någon skillnad i vilka förmåner och rättigheter den som är bosatt på Åland har jämfört med övriga medborgare i Finland.

Den generella välfärden ska enligt dessa principer vara tillgänglig för alla på lika villkor, vara av hög kvalitet och solidariskt finansierad genom skatter. Att offentlig sektor ansvarar för välfärden, både produktionen av tjänster och fördelningen av dem är demokratiskt och ger medborgarna insyn och kontroll.

Privat välfärdsproduktion eller partnerskap med privata sektorn är alternativ som utgör komplement som fyller viktiga funktioner utan att hota den offentliga sektorn som är huvudansvarig för allas vår välfärd.

Sociala reformer i riket måste gälla även för ålänningar

Under långa tider har åländsk politik präglats av tanken att ålänningarna ska ha minst samma förmåner som i riket. Detta fastställdes i den så kallade nivågarantilagen redan 1983. När landskapet gjorde sin budget skulle man ta hänsyn till de reformer som gjordes i riket och se till att de sociala förmånerna skulle gälla också för ålänningar.

Innan vi fick nuvarande självstyrelselag (1993) var den åländska budgeten i det närmaste en kopia av rikets budget. Ålänningarna kunde räkna med att de reformer som gjordes i riket inom hälso- och sjukvård samt inom den sociala sektorn också genomfördes på Åland, detta trots att det saknades specifik lagstiftning inom social- och hälsovårdsområdet.

När den nu gällande självstyrelselagen trädde i kraft 1993 fick lagtinget en större budgeteringsfrihet jämfört med riket. Men i lagen finns tydligt och klart skrivet att ålänningarna inte ska ha det sämre än invånarna på fastlandet: "När budgeten fastställs ska lagtinget sträva efter att de sociala rättigheterna är minst samma som i riket."

Grundlagsskyddad lagstiftning saknas

Nivågarantilagen har tillämpats några gånger, men har använts närmast som en rekommendation, precis som skrivningen i självstyrelselagen. Alla landskapsregeringar från 1993 och framåt har försummat att stifta lagar inom hälso-, sjuk- och socialvården, vilket betyder att ålänningarnas grundläggande sociala rättigheter är svagare än för övriga medborgare i Finland.

Åland saknar, för att nämna några exempel, lagar om medicinsk rehabilitering och allmän tandvård, lag om hälsofrämjande, lag om socialjour, lag om social kreditgivning och lag om sociala företag. Dessutom arbetar nu den finländska riksdagen med en lag om hälso- och sjukvård, där man slagit ihop lagarna om folkhälsovården, specialistsjukvården och om klientavgifter inom social- och hälsovården.

Åland har inte motsvarande lagstiftning som i riket på dessa områden. Detta står i strid med grundlagen som tydligt och klart säger att grundläggande rättigheter inom social-, hälso- och sjukvård ska bestämmas i lag.

Socialdemokraterna kräver att det istället för nivågarantilagen införs en lag som garanterar ålänningarna minst

samma förmåner som i riket inom social-, hälso- och sjukvården. En sådan lag säkrar att ålänningarnas sociala rättigheter finns i lag och att självstyrelselagens strävan om minst samma förmåner som i riket förverkligas.

Detta garanterar en generell välfärdsnivå, men förhindrar inte att vi i prioriterade frågor kan lagstifta om att Åland kan ha bättre förmåner än på fastlandet.

Landskapsläkaren och byråerna för hälso- och sjukvård och socialvård åläggs att följa upp och hålla koll på hur lagstiftningen förändras i riket. Tillräckliga resurser till denna uppföljning måste finnas.

Tandvård för alla

Ett tydligt exempel på när ålänningar har sämre förmåner än i riket är att vi saknar rätt till allmän tandvård. Denna rättighet tillförsäkras alla övriga finländare i en folkhälso- lag som saknas på Åland. Enligt denna lag är kommunerna skyldiga att sörja för att det finns tandvård för alla, också personer med tandprotes. Detta gäller undersökningar och behandlingar av munsjukdomar såväl som förebyggande vård hos tandhygienister.

På Åland finns en begränsad offentlig tandvård som är tillgänglig för barn och ungdomar upp till 26 år och för medborgare i alla åldrar som behöver akutvård. Utöver det tas en del prioriterade grupper emot, som till exempel gravida, diabetiker, reumatpatienter och personer med neurologiska sjukdomar samt vissa anställda inom ÅHS. Tidigare fanns en praxis att en del av de anställda inom Ålands hälso- och sjukvård hade tillgång till den offentliga tandvården, men detta har tagits bort efter påtryckningar från socialdemokraterna.

Landskapsregeringens förklaring till att ÅHS inte erbjuder tandvård till alla, utan bara till prioriterade grupper, är att det råder resursbrist, att befolkningen har vuxit och att landskapet därför "rationellt utnyttjar begränsade resurser".

Socialdemokraterna anser att denna organisering av tandvården är diskriminerande och att den står i strid med principen om minst samma sociala förmåner som i riket som alla ålänningar ska ha. Med en lag om att ålänningar ska ha minst samma förmåner som i riket skulle rätten till allmän tandvård garanteras.

Socialdemokraterna kräver att allmän tandvård införs på Åland, så att alla ålänningar oavsett ålder och boen-

deort får samma rätt till undersökningar, behandling och förebyggande vård som medborgarna i riket. Privat tandvård fortsätter att fungera som förut och kompletterar den offentliga tandvården i och med att en del av kostnaderna för den privata vården ersätts via sjukförsäkringen.

Socialdemokraternas förslag för minst samma välfärd som i riket:

1. Skärgårdens hälsovård måste förbättras. Alla ska ha tillgång till hälsovård på lika villkor oberoende var man bor på Åland. Skärgårdsbor har rätt till minst samma förmåner som boende på fasta Åland och i riket. Skärgårdsbornas rättigheter ska definieras i ÅHS hälso- och sjukvårdsplan och i kommande lagstiftning. Skärgårdsbornas tillgång till jourhavande hälsovård och sjuktransporter behöver förbättras. Dessutom behöver kommunikationen med modern teknik (s k telemedicin) utvecklas.
2. Bostadsbidragen ses över. Nivåerna är för låga för att fungera effektivt eftersom levnadskostnaderna är höga på Åland. Det är särskilt viktigt att påverka rikets lagstiftning så att pensionärernas bostadsbidrag höjs till samma dyrortsnivå som det allmänna bostadsbidraget.

Mer välfärd än i riket

3. Barnomsorgsavgiften bör på sikt försvinna. Tills dess föreslår socialdemokraterna att maxtaxan på dagis sänks till 100 euro i månaden.
4. Ett särskilt utkomststöd utbetalas till ålders- och sjukpensionärer som lever under den relativa fattigdomsgränsen. Rimligt är att stödet betalas så att alla åtminstone ska ha 900 euro att leva på i månaden. De pensionärer som lever under den relativa fattigdomsgränsen ska per automatik få del av det särskilda utkomststödet.
5. För att kunna tillförsäkra en god kvalitet i välfärdsproduktionen, som till stor del tillhandahålls av kommunerna, behöver kommunstrukturen ses över i riktning mot att färre kommuner skapas på Åland. Det finns många fördelar med en kommunreform, och en viktig sådan är att kompetensen inom den sociala sektorn öka och en rättvis behandling för alla medborgare, oavsett boningsort, skulle bli bättre.